
ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΣΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ
ΜΕ ΕΝΙΑΙΟ ΑΝΑΜΟΡΦΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Υλικό για τον Εκπαιδευτικό

Κική Δεμερτζή

Συντονίστρια συγγραφικής ομάδας

Νικόλας Τσαφταρίδης

Δημήτρης Σαρρής

Ομάδα Μουσικής

Στέλιος Βγαγκές

Τάκης Τζαμαργιάς

Κική Δεμερτζή

Πόπη Κύρδη

Ομάδα Θεατρικής Αγωγής

Μαντώ Κουρετζή

Χριστίνα Ντεπιάν

Πόπη Κύρδη

Ομάδα Εικαστικών

Γιώργος Μπαγάκης

Εποπτεία έργου

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»

Πράξη «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα)–Η Μετάβαση:
Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών νέων ειδικοτήτων στα δημοτικά σχολεία» για τους άξονες:

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1:

«Αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης και προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης στις 8 περιφέρειες Σύγκλισης»
&

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2:

«Αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης και προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης στις 3 περιφέρειες Σταδιακής Εξόδου»
&

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3:

«Αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης και προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης στις 2 περιφέρειες Σταδιακής Εισόδου»

ΤΟ ΕΡΓΟ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ- Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)

Υπεύθυνος έργου: Παντελής Βουλτσίδης

Εικόνα εξωφύλλου: Ομαδικό έργο. Γ΄ Τάξη, Σχολή Χιλ, 1x2 μ.
Εμπνευσμένο από ένα κείμενο στο μάθημα της γλώσσας

ISBN 978-960-89722-6-1

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	5
1.1. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	5
1.2. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	5
1.3. ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ	5
1.3.1. <i>Διαδικασία Πρόσβασης στον Ιστότοπο</i>	6
1.4. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ	6
1.5. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ	7
2. ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ: ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΤΗΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	8
2.1. ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΚΗΣ ΒΑΘΜΙΔΑΣ	8
2.2. Η «ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ»	8
2.3. Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ «ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΥ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΟΣ»	8
2.4. ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΟΧΙ «ΜΑΘΗΜΑ»	9
2.5. ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	9
2.6. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΧΡΟΝΟΥ	9
2.7. ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΑΛΛΑ ΓΝΩΣΤΙΚΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ	10
2.8. ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΔΟΧΗ ΚΑΘΕ ΕΤΕΡΟΤΗΤΑΣ	10
2.9. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ	11
2.10. «ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ»	11
2.11. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	11
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	13
Α. Εικαστικά	13
Β. Θεατρική Αγωγή	16
Γ. Μουσική	18
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	24
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2	25
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3	27

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Το Πρόγραμμα αφορά στην Πράξη «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Η Μετάβαση: Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών νέων ειδικοτήτων στα δημοτικά σχολεία» του ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ (Ο.Ε.Π.ΕΚ.).

Φυσικό αντικείμενο του έργου είναι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ειδικοτήτων Αισθητικής Αγωγής, οι οποίοι καλούνται να διδάξουν στα 800 ολοήμερα δημοτικά σχολεία με ενιαίο αναμορφωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

1.1. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το Επιμορφωτικό Πρόγραμμα αποσκοπεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες που προκύπτουν από τη μετάβαση εκπαιδευτικών ειδικοτήτων (Μουσικοί, Εικαστικής Αγωγής και Θεατρικής Αγωγής) από τη δευτεροβάθμια στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση για τη διδασκαλία των αντίστοιχων μαθημάτων της Αισθητικής Αγωγής.

Ως εκ τούτου εστιάζει:

1. σε θέματα εκπαίδευσης και αγωγής στο Δημοτικό Σχολείο, με έμφαση στις ιδιαιτερότητες κάθε ηλικιακής βαθμίδας,
2. σε πτυχές της διδακτικής των τεχνών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, με έμφαση
 - i. στη «συνομιλία των τεχνών» και στις δυνατότητες συνεργασίας των καθηγητών αισθητικής αγωγής μεταξύ τους
 - ii. στη σύνδεση των τεχνών με τα άλλα γνωστικά αντικείμενα και στις δυνατότητες συνεργασίας των εκπαιδευτικών αισθητικής αγωγής με τον δάσκαλο της τάξης.

1.2. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η επιμορφωτική διαδικασία του Προγράμματος θα ολοκληρωθεί σε 20 διδακτικές ώρες και θα υλοποιηθεί σε 2 φάσεις, με παράλληλη διαδικτυακή υποστήριξη:

Η Α΄ φάση περιλαμβάνει συνολικά 14 ώρες και θα διεξαχθεί σε 2 ημέρες (Σάββατο και Κυριακή) περιοδικά στα ΠΕΚ κατά τη διάρκεια του Οκτωβρίου 2010.

Η Β΄ φάση περιλαμβάνει συνολικά 6 ώρες και θα διεξαχθεί κατά τη διάρκεια του Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου 2011.

1.3. ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Η διαδικτυακή υποστήριξη θα πραγματοποιηθεί μέσω του ιστότοπου www.oepk.org στον οποίο θα γίνει ανάρτηση κειμένων – άρθρων σχετικών με την επιμόρφωση, διαδικτυακή σύνδεση με φορείς που παρέχουν υποστηρικτικό υλικό για την εργασία τους (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Μουσεία, βιβλιοθήκες, ιδρύματα, κλπ), αναγγελία σχετικών συνεδρίων, ημερίδων, εργαστηρίων, κ.α. Επίσης, θα παρέχεται η δυνατότητα στους επιμορφούμενους να απευθύνονται μέσα από ειδικό helpdesk στην ομάδα σχεδιασμού και υποστήριξης για την επίλυση αποριών, πρόσθετη βιβλιογραφία, καθώς και για ανάρτηση εργασιών τους, εφόσον το επιθυμούν.

1.3.1. Διαδικασία Πρόσβασης στον Ιστότοπο

Τα βήματα πρόσβασης στον Ιστότοπο έχουν ως εξής:

1. Κάθε επιμορφούμενος δηλώνει ένα έγκυρο email τη δεύτερη μέρα της επιμόρφωσης σε έντυπο που θα διακινήθει για τον σκοπό αυτό. Η πρόσκληση δήλωσης του email γίνεται την πρώτη μέρα, ώστε ο επιμορφούμενος να έχει το χρονικό περιθώριο (απόγευμα πρώτης ημέρας) να ρυθμίσει τυχόν λεπτομέρειες της θυρίδας του και να δώσει με βεβαιότητα την ηλεκτρονική του διεύθυνση (email). Το email δεν απαιτείται να είναι κάποιας συγκεκριμένης προέλευσης. Κάθε έγκυρο email είναι αποδεκτό. Εφιστάται η ιδιαίτερη προσοχή των επιμορφούμενων, ώστε όλα τα στοιχεία να είναι ευδιάκριτα, με ακρίβεια χαρακτήρα και σαφή διάκριση πεζού – κεφαλαίου.
2. Με το πέρας της επιμόρφωσης και για μία εβδομάδα ακριβώς (επτά 24ωρα από τα μεσάνυχτα της δεύτερης ημέρας κι έπειτα), οι ενδιαφερόμενοι θα μπορούν να εγγραφούν στον ιστότοπο www.oerep.org στο σχετικό **πεδίο εγγραφής** που θα βρουν στην αρχική σελίδα. Κατά την εγγραφή τους θα πρέπει να δηλώσουν το ίδιο email με αυτό που κατέθεσαν, ώστε να γίνει η πιστοποίηση της ταυτότητάς τους.
3. Επισημαίνεται ότι η αρχική ομάδα ατόμων με πρόσβαση στον ιστότοπο θα περιλάβει μόνον όσους εγγραφούν επιτυχώς μέσα στην προθεσμία που προαναφέρεται. Αν για οποιοδήποτε λόγο οι ενδιαφερόμενοι δεν μπορέσουν να εγγραφούν, θα έχουν ξανά την ευκαιρία στην επόμενη φάση, όποτε αυτή ανακοινωθεί, και τότε θα αποκτήσουν, ετεροχρονισμένα, το ψηφιακό και πληροφοριακό υλικό που θα έχει αναρτηθεί.
4. Οι εγγεγραμμένοι στον ιστοχώρο θα έχουν πρόσβαση σε όλες τις υπηρεσίες και το υποστηρικτικό υλικό, καθώς και στην πλατφόρμα διαλογικής υποστήριξης, helpdesk, και θα βρίσκουν όλες τις οδηγίες χρήσης στον ιστοχώρο σε ευδιάκριτο σημείο.

1.4. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ

Το περιεχόμενο του επιμορφωτικού προγράμματος διαμορφώνεται στη βάση των Προγραμμάτων Σπουδών των μαθημάτων της Αισθητικής Αγωγής και συστοιχίζεται με τους επιδιωκόμενους στόχους. Οι Θεματικές Ενότητες του Εισαγωγικού Σεμιναρίου είναι:

- παρουσίαση του δημόσια διατιθέμενου υλικού (βιβλία, ανθολόγια, εγχειρίδια, ταινίες, CD, ιστότοποι κλπ), με παραδείγματα διακειμενικής διαχείρισης του.
- ενημέρωση σχετικά με τη δομή και διάρθρωση του περιεχομένου των βιβλίων του Ο.Ε.Δ.Β., τους διδακτικούς στόχους και τις προσδοκίες ανάλογα με το ηλικιακό επίπεδο.
- ιδιαιτερότητες της αγωγής και της διδακτικής μεθοδολογίας στο δημοτικό σχολείο
- βιωματική προσέγγιση διδακτικών πρακτικών σε συνάρτηση με τις ηλικιακές βαθμίδες,
- επεξεργασία προτάσεων και παραδειγμάτων για τον σχεδιασμό διδακτικών σεναρίων με έμφαση σε θέματα που αφορούν τον «διάλογο των τεχνών», τη διαπλοκή με τα γνωστικά αντικείμενα και τις δυνατότητες συνεργασίας των εκπαιδευτικών ειδικοτήτων μεταξύ τους και με τον δάσκαλο της τάξης.

1.5. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Στη β΄ φάση προβλέπεται μία συνάντηση ανατροφοδότησης, το περιεχόμενο της οποίας θα προσδιοριστεί επακριβώς μετά την αξιολόγηση του πρώτου σκέλους της επιμόρφωσης. Βασικοί στόχοι της συνάντησης αυτής είναι:

- να ακουστεί κυρίως η φωνή των εκπαιδευτικών, οι οποίοι, έχοντας πλέον την εμπειρία της τάξης, θα είναι σε θέση να θέσουν ερωτήματα σχετικά με θέματα εφαρμογής, απορίες, δυσκολίες, κλπ. και να καταθέσουν τις δικές τους προτάσεις.
- να υποστηριχθεί η μεταξύ τους δικτύωση και αλληλοϋποστήριξη (ανταλλαγή εμπειρίας, παρουσιάσεις καλών πρακτικών, από κοινού σχεδιασμός και υλοποίηση ενός project, κ.α.)

2. ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ: ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΤΗΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

2.1. ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΚΗΣ ΒΑΘΜΙΔΑΣ

Το περιεχόμενο των Προγραμμάτων Σπουδών της Αισθητικής Αγωγής δομείται κατά τρόπο σπειροειδή, λαμβάνοντας υπόψη τη σταδιακή ωρίμανση των παιδιών, προσδιορίζει τους άξονες και τους γενικούς στόχους της διδασκαλίας κάθε μαθήματος, καθώς και τους ειδικούς στόχους των θεματικών ενοτήτων, που αντιστοιχούν σε κάθε ηλικιακή βαθμίδα και αφορούν στον γνωσιολογικό, ψυχοκινητικό και συναισθηματικό τομέα.

Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι η σχολική ετοιμότητα εξαρτάται από σύνολο ικανοτήτων και δεξιοτήτων, που δεν τις κατακτά το παιδί όλες την ίδια στιγμή. Γι αυτό και θα έπρεπε κάθε περίπτωση παιδιού να εξατομικεύεται, τουλάχιστον στις πρώτες τάξεις. Με δεδομένο ότι ο χρόνος που έχει στη διάθεσή του ο εκπαιδευτικός δεν επαρκεί για εξατομικευμένη διδασκαλία, θα πρέπει να ξεκινήσει επαγωγικά, με δραστηριότητες απλές και με την πάροδο του χρόνου να προχωρήσει σταδιακά σε δραστηριότητες περισσότερο σύνθετες. Σκόπιμο είναι, επίσης, να οργανώσει το υλικό του προβλέποντας εναλλακτικές μαθησιακές διαδρομές, που να ανταποκρίνονται στις διακυμάνσεις του ρυθμού ανάπτυξης των παιδιών.

Παρόλα αυτά, ο εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να αξιοποιήσει έργα τέχνης, ακόμη και με κώδικες άγνωστους στα παιδιά, όπως για παράδειγμα, έναν πίνακα ζωγραφικής, ένα απόσπασμα όπερας, κ.α., εκμεταλλευόμενος το γεγονός ότι η τέχνη απευθύνεται τόσο στη νόηση όσο και στο συναισθηματικό μας κόσμο. Ένα αυθεντικό έργο τέχνης, επειδή είναι πολυεπίπεδο, πολύσημο και δεν υπάγεται στους νόμους της τυπικής λογικής, μπορεί με τη μορφή του να συν-κινήσει το παιδί και να προκαλέσει τη φαντασία του, που αποτελεί άλλωστε και το θεμελιώδες στοιχείο της διεργασίας της μάθησης.

2.2. Η «ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ»

Στα Προγράμματα Σπουδών και των 3 μαθημάτων της Αισθητικής Αγωγής προτείνεται η δημιουργική και ευέλικτη χρήση του υλικού, ανάλογα με τις γνώσεις, τις δυνατότητες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών, και υπογραμμίζεται η δυνατότητα **επιλογής** ως κεντρική φιλοσοφία του νέου παιδαγωγικού συστήματος. Με δεδομένο ότι σε κάθε θεματική ενότητα διαπλέκονται πολλά από τα περιεχόμενα και τους στόχους άλλων ενοτήτων, ο εκπαιδευτικός δεν δεσμεύεται από μια ευθύγραμμη πορεία ανάπτυξης του μαθήματος αλλά μπορεί να διδάξει τις γενικές ενότητες με τη σειρά που εκείνος επιλέγει ή/και να χρησιμοποιήσει συνδυαστικά τις επιμέρους ενότητες.

2.3. Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ «ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΥ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΟΣ»

Σε άμεση συνάρτηση με τα παραπάνω, ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει το δικό του «συγκριτικό πλεονέκτημα», όλα δηλαδή εκείνα τα θετικά στοιχεία που διακρίνουν τη διδακτική του φυσιογνωμία και προκύπτουν από την ιδιαίτερη κατάρτισή του, την επαγγελματική ή ερευνητική του εμπειρία, τα βιώματα και την εξειδίκευσή του. Τα κοινά αναλυτικά προγράμματα, οι κοινές αρχές και οι στόχοι της εκπαίδευσης στοχεύουν στην ενδυνάμωση και υποβοήθηση του διδακτικού έργου κάθε εκπαιδευτικού, ως μια μοναδική προσωπικότητα, και όχι στην ομογενοποίηση του συνόλου. Έτσι, κάθε εκπαιδευτικός - λαμβάνοντας υπόψη το δυναμικό της τάξης του, την ηλικιακή βαθμίδα και τις υλικοτεχνικές υποδομές - μπορεί να εστιάσει περισσότερο

σε πεδία και θεματικές, που ο ίδιος μπορεί να προσφέρει. Ενδεικτικά παραδείγματα:

- **Εικαστικά:** Κολλάζ, ζωγραφική με μπογιά, πλαστική, φωτογραφία, ψηφιδωτό κ.α.
- **Μουσική:** κατασκευή οργάνων, μουσική και κινητική αγωγή, τραγούδι, κ.α.
- **Θεατρική αγωγή:** θεατρικό παιχνίδι, δραματοποίηση, κουκλοθέατρο, παντομίμα, κ.α.

2.4. ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΟΧΙ «ΜΑΘΗΜΑ»

Η Αισθητική αγωγή στο δημοτικό σχολείο έχει γνωσιοθεωρητικό και αισθητικο-καλλιτεχνικό χαρακτήρα. Για να μπορέσει να συγκεράσει ισόρροπα τις δυο αυτές διαστάσεις, θα πρέπει να συλληφθεί ως διαδικασία βιωματικής – ενεργητικής μάθησης, μέσα από την οποία το παιδί κατακτά σταδιακά γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις. Το μάθημα, σε καμιά περίπτωση, δεν πρέπει να γίνει βιβλιοκεντρικό. Το διδακτικό και εποπτικό υλικό έχει στόχο την υποστήριξη του εκπαιδευτικού, ο οποίος καλείται να αφυπνίσει τη δημιουργικότητα των παιδιών, να ενθαρρύνει την ενεργητική συμμετοχή τους, να δημιουργεί κλίμα εμπιστοσύνης και συναισθηματικής ασφάλειας, που θα επιτρέπει στα παιδιά να εκφραστούν, να συνεργαστούν και να επικοινωνήσουν. Η μουσική, εικαστική, θεατρική γνώση θα πρέπει να προκύπτει φυσικά και ευχάριστα μέσα από το παιχνίδι. Σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να συρρικνωθεί σε «στεγνό» μάθημα, όπου ο απώτερος σκοπός είναι η βαθμολογική αξιολόγηση στείρων γνώσεων απομνημόνευσης.

Ιδιαίτερα για τη Θεατρική Αγωγή κρίνεται απαραίτητο να δοθεί προτεραιότητα στη θεατρική πράξη, στις διάφορες εφαρμογές της στο σχολείο, αξιοποιώντας κάθε εκπαιδευτικός τα *συγκριτικά πλεονεκτήματα* που προκύπτουν από τη δική του κατάρτιση.

2.5. ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η ιδιαιτερότητα της Αισθητικής Αγωγής, ωστόσο, δεν αναιρεί την αναγκαιότητα του προγραμματισμού των δραστηριοτήτων. Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να μελετά και να προετοιμάζει κάθε ενότητα σε συνάρτηση με τους στόχους της και τις ιδιαιτερότητές της. Το υποστηρικτικό εργαλείο για τον σκοπό αυτό είναι ένα σχέδιο μαθήματος, μια καταγραφή δηλαδή των στόχων, της πορείας, των μέσων και τεχνικών που σκέφτεται να χρησιμοποιήσει και του τρόπου με τον οποίο θα πάρει ανατροφοδότηση για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας. Στην πραγματικότητα, ένα Σχέδιο Εργασίας καταγράφει αυτά που, έτσι κι αλλιώς, ο εκπαιδευτικός κάνει στην τάξη του. Η χρησιμότητά του συνίσταται στα εξής: βοηθά τον εκπαιδευτικό να φανταστεί ολοκληρωμένο το σχέδιο δράσης του, διασώζει την εμπειρία του, παρέχοντάς του την ευκαιρία να κάνει ανασκόπηση της πρακτικής του, να δημιουργήσει ένα αρχείο, στο οποίο θα μπορεί να στηριχθεί την επόμενη χρονιά αλλά, και να το ανταλλάξει μ' έναν συνάδελφό του, εμπλουτίζοντας έτσι τόσο τη δική του όσο και των άλλων το μεθοδολογικό ρεπερτόριο.

Στο Παράρτημα 1, δίνεται ένα Υπόδειγμα Σχεδίου Εργασίας, και μια Φόρμα, την οποία μπορεί ο εκπαιδευτικός να χρησιμοποιήσει ή να προσαρμόσει στη βάση των στόχων κάθε μαθήματος της Αισθητικής Αγωγής και της δικής του διδακτικής προσέγγισης.

2.6. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΧΡΟΝΟΥ

Η οργάνωση του χώρου και του εποπτικού υλικού για τη δημιουργία του κατάλληλου για την αισθητική αγωγή κλίματος, και ως εκ τούτου την αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων, είναι καθοριστική. Οι ελλείψεις σε ό,τι αφορά στην υλικοτεχνική υποδομή του δημόσιου σχολείου είναι γνωστές. Η μουσική, ωστόσο, τα εικαστικά και το θέατρο, ανήκουν στα κατεξοχήν πεδία

ανάπτυξης της σκέψης και των ιδεών με τρόπο πειραματικό και εναλλακτικό και ο εκπαιδευτικός καλείται να αντιμετωπίσει την έλλειψη ως πρόκληση. Μπορεί να μετατρέψει αναξιοποίητους χώρους να δημιουργήσει ένα μικρό εργαστήριο σε μια γωνιά της τάξης, να κατασκευάσει όργανα, σκηνικά, πίνακες από απαξιωμένα υλικά, από φυσικά υλικά, από συσκευασίες, από παλιά προσωπικά αντικείμενα δικά του ή της οικογένειας των παιδιών, κ.α. Για παράδειγμα, ως οπτικό ή ηχητικό ερέθισμα είτε ως πρώτη ύλη για την κατασκευή μουσικών οργάνων μπορούν να χρησιμοποιηθούν μπουκάλια, σείστρα, μαράκες, καλαμάκια, καραμούζες κλπ, για τη δημιουργία εικαστικών έργων, βότσαλα, κλαδιά, φωτογραφίες, παλιές εφημερίδες κλπ, για την κατασκευή σκηνικών και εξαρτημάτων, πολύχρωμα υφάσματα, ένα δίχτυ, μια ομπρέλα, καπέλα κλπ. Αυτή είναι μια σημαντική διάσταση της «υλικοτεχνικής υποδομής», που είναι εύστοχο να μην αγνοείται.

Καίριο ζήτημα για τη διαχείριση όλων αυτών είναι ο χρόνος. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να διαχειριστεί τόσο τον χρόνο του, μέσα στη διαθέσιμη διδακτική ώρα, όσο και το συνολικό χρόνο μιας σχολικής χρονιάς. Επισημαίνεται ότι κάθε ενότητα δεν εξαντλείται απαραίτητως σε μια διδακτική ώρα. Ο εκπαιδευτικός έχει την ευχέρεια είτε να επεκταθεί σε περισσότερες ώρες είτε να επιλέξει το τμήμα εκείνο της ενότητας που προσφέρεται για τις δεδομένες συνθήκες της τάξης του. Στην πρώτη περίπτωση, ωστόσο, ο σχεδιασμός θα πρέπει να προβλέπει τα στάδια ανάπτυξης της ενότητας που αντιστοιχούν σε κάθε διδακτική ώρα και τον τρόπο με τον οποία θα γίνεται η σύνδεσή τους.

2.7. ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΑΛΛΑ ΓΝΩΣΤΙΚΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ

Η Αισθητική Αγωγή από τη φύση της αποτελεί το πλέον πρόσφορο πεδίο για τις καινοτόμες διδακτικές προσεγγίσεις που εφαρμόζονται στο δημοτικό σχολείο, όπως η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, η συμμετοχική διαδικασία, η βιωματική προσέγγιση και η διαθεματικότητα.. Ιδιαίτερα, για τη διαθεματικότητα, το ΔΕΠΠΣ, τα Αναλυτικά Προγράμματα και τα σχολικά βιβλία όλων των τάξεων προτρέπουν συστηματικά στη διαπλοκή κάθε μαθήματος με θέματα και πρακτικές Αισθητικής Αγωγής (αναλυτικότερα, βλ. <http://www.pi-schools.gr/programs/depss>). Δηλαδή οι τέχνες προτείνονται ως «εργαλεία» για τη σφαιρική και ολοκληρωμένη κατανόηση του θέματος που κάθε φορά διδάσκεται. Από την άλλη, η Αισθητική Αγωγή μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά στην κατανόηση με τρόπο αβίαστο μιας ευρείας γκάμας θεμάτων, καθώς και στη νοηματοδότηση και την πρακτική εξάσκηση ποικίλων γνώσεων: για παράδειγμα, ο μουσικός ρυθμός, τα βήματα ενός χορού, οι μετρήσεις σε μια κατασκευή, η αίσθηση του χώρου, αφενός ασκούν τη μαθηματική σκέψη, αφετέρου κάνουν, με τρόπο ελκυστικό, απτή την πρακτική χρησιμότητα της θεωρητικής γνώσης. Η γλώσσα εξασκείται μέσα σε ένα πραγματικό περιβάλλον επικοινωνίας, όπου χρησιμοποιούνται σχεδόν όλα τα είδη κειμένων, από τη λεζάντα ως την περιγραφή, από τις οδηγίες ως την αφήγηση και τη μετατροπή της σε θεατρικό διάλογο.

2.8. ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΔΟΧΗ ΚΑΘΕ ΕΤΕΡΟΤΗΤΑΣ

Η τέχνη είναι μέσο συλλογικής έκφρασης της ανθρώπινης κοινότητας και αφηγείται την κοινή ανθρώπινη εμπειρία. Παράλληλα, χρησιμοποιεί κώδικες, οι οποίοι δεν είναι άμεσα μεταφράσιμοι και επομένως ανοιχτοί σε πολλές και διαφορετικές ερμηνείες. Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να αξιοποιήσει τη διάσταση αυτή της Αισθητικής Αγωγής προς την κατεύθυνση του διαπολιτισμικού προσανατολισμού της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η αισθητική εμπειρία μπορεί, μέσω της ενσυναίσθησης, να οδηγήσει στην κατανόηση και την αποδοχή του Άλλου, να αναδείξει κοινά πολιτισμικά στοιχεία, να καλλιεργήσει στάσεις και συμπεριφορές και να προετοιμάσει τα παιδιά έτσι, ώστε να μπορούν να επικοινωνούν μέσα από μια πληθώρα πολιτισμικών, φυλετικών,

θρησκευτικών και ιστορικών διαφορών. Εξάλλου, τα ιδιαίτερα πολιτισμικά στοιχεία που κάθε παιδί μπορεί να συνεισφέρει (τραγούδια, παραδόσεις, παιχνίδια, μουσική, κ.α.) αποτελούν πλούτο για τα διδακτικά αντικείμενα της Αισθητικής Αγωγής.

Μέσα σ' ένα πλαίσιο, που προκαλεί την ελεύθερη έκφραση, την ενεργοποίηση των αισθήσεων και τη δημιουργία και όπου ο λόγος δεν είναι ο μόνος τρόπος επικοινωνίας, ευνοείται ιδιαίτερα η αποδοχή από την ομάδα όχι μόνο παιδιών αλλόγλωσσων, αλλά και με μαθησιακές δυσκολίες ή από στερημένα κοινωνικά περιβάλλοντα. Ιδιαίτερα, στην περίπτωση παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, κρίνεται απαραίτητο ο εκπαιδευτικός να μεριμνήσει για ειδικά σχεδιασμένες δραστηριότητες που θα ανταποκρίνονται στις δυνατότητές τους.

2.9. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ

Ένας ειδικός παράγων που συμβάλλει στη διαμόρφωση της διδασκαλίας είναι η τοπική κουλτούρα. Αξιοποιώντας ο εκπαιδευτικός την πραγματικότητα που πλαισιώνει το εκπαιδευτικό περιβάλλον, επενδύει στην αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας, καθώς οικοδομεί την επικοινωνία με τους μαθητές του στη βάση οικείων σ' αυτούς ερεθισμάτων, στοιχείων (π.χ. επτανησιακή μουσική, οπτικές παραστάσεις των παιδιών, λαϊκά δρώμενα της Μακεδονίας κλπ). Στις μεγαλύτερες τάξεις μάλιστα η τοπική κληρονομιά μπορεί να μετατραπεί σε πεδίο μελέτης και άντλησης θεμάτων, δίνοντας στην ομάδα την ευχαρίστηση της πολιτισμικής συνεισφοράς. Στην περίπτωση αυτή, ο εκπαιδευτικός δεν αξιώνει την προσαρμογή της πολιτισμικής σκέψης και αντίληψης των μαθητών του στο προαποφασισμένο δικό του πλαίσιο, αλλά αξιοποιεί το δικό τους, επιλέγοντας τα ερεθίσματα εκείνα, εκ των πολιτισμικών συμφραζομένων, που συνάδουν με τη διδακτέα ύλη και τους διδακτικούς του στόχους.

2.10. «ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ»

Η συνομιλία των τεχνών καταγράφεται ιστορικά από την αρχαιότητα (π.χ. τραγωδία) και έχει τη σύγχρονή της συνέχεια στις καλλιτεχνικές αναζητήσεις (Όπερα, Πολύτεχνα Θεάματα, Πολυμέσα, κλπ). Ο διάλογος αυτός των τεχνών και οι διαδικασίες ανταλλαγής και αλληλεπίδρασης έχουν το πρακτικό τους αντίκρισμα, τόσο στη διδακτική πράξη, όσο και στην εκπαιδευτική, σχολική δημιουργία. Τα επίπεδα των δράσεων αυτών ξεκινούν από τον απλό σχεδιασμό ενός μαθήματος, τη δημιουργία μιας καινοτόμου δράσης στην ευέλικτη ζώνη και φτάνουν στη συνεργασία των εκπαιδευτικών Αισθητικής Αγωγής. μεταξύ τους αλλά και με τον δάσκαλο της τάξης. Τη διάσταση αυτή θα πρέπει να την υπερασπιστούν οι εκπαιδευτικοί Αισθητικής Αγωγής στο σχολείο έτσι ώστε να γίνει κατανοητό σε όλους ότι η συνομιλία των τεχνών είναι σύζευξη, ώσμωση, και όχι απλό επίθεμα μιας τέχνης πάνω στην άλλη.

2.11. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Στα ΑΠΣ κάθε ειδικότητας περιγράφονται οι στόχοι, τα επίπεδα αξιολόγησης και δίνονται οι βασικοί παράμετροί της. Τα θεμελιώδη στοιχεία της αξιολόγησης, έτσι όπως αναδύονται γενικότερα για την Αισθητική Αγωγή, θα μπορούσαν να συνοψιστούν στα εξής:

- έχει εσωτερικό, διαμορφωτικό χαρακτήρα
- εμπλέκει εκπαιδευτικό και μαθητή σε διαδικασίες συνεχούς αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης
- εστιάζεται κυρίως στον συναισθηματικό και ψυχοκινητικό τομέα'
- προϋποθέτει μια συνεχή διαδικασία αναστοχασμού

➤ αφορά όχι μόνο στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων αλλά και τη διαμόρφωση στάσεων, αξιών και συμπεριφορών.

Πιο συγκεκριμένα, ο εκπαιδευτικός, μέσα από μια συνεχή και καθημερινή πορεία, κρίνει το ενδιαφέρον των μαθητών, το συναισθηματικό και κοινωνικό βαθμό συμμετοχής τους, τις δεξιότητές τους κ.λπ. και, παράλληλα, αξιολογεί την αποτελεσματικότητα των μεθόδων διδασκαλίας, εκτιμά τον βαθμό επίτευξης των στόχων, εντοπίζει τα δυναμικά στοιχεία για να τα αξιοποιήσει και τα αδύνατα για να τα βελτιώσει. Ο μαθητής, από την άλλη μεριά, ενθαρρύνεται ώστε να αυτοαξιολογείται όχι μόνο ως προς το αποτέλεσμα των έργων του αλλά κυρίως ως προς την προσπάθεια και συμμετοχή του και, παράλληλα, να αξιολογεί ο ίδιος το διδακτικό αντικείμενο και τους τρόπους προσέγγισής του, μέσα από ερωτήσεις που βοηθούν τον εκπαιδευτικό να αντλήσει τις κατάλληλες πληροφορίες.

Συνοψίζοντας, σκοπός της αξιολόγησης της Αισθητικής Αγωγής στο Δημοτικό Σχολείο δεν είναι ο έλεγχος της βιβλιογραφικής γνώσης και η μέτρηση του επιπέδου του αποτελέσματος, αλλά η βελτίωση του παραγόμενου έργου και ο επαναπροσδιορισμός της διδακτικής προσέγγισης.

Ως προς τον τρόπο αξιολόγησης στα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών και στα βιβλία του εκπαιδευτικού προτείνονται διάφορα ποιοτικά εργαλεία, όπως συζήτηση, σχόλια, ερωτηματολόγια, δρώμενα, παιχνίδια ρόλων, κλπ).

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. Εικαστικά

- Αλμπέρτο, Α. (1994). *Θέματα Διδακτικής*. Αθήνα: Gutenberg
- Βάος, Α. (2008). *Ζητήματα Διδακτικής των Εικαστικών Τεχνών: το καλλιτεχνικό εγχείρημα ως Παιδαγωγική Πράξη*. Αθήνα: Τόπος
- Βάος Α. (2000). *Εικαστική Αγωγή στην Ελληνική Εκπαίδευση: ιστορική διαδρομή, προσεγγίσεις στην διδασκαλία της Τέχνης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Charman L. (1993). *Η Διδακτική της Τέχνης: Προσεγγίσεις στην Καλλιτεχνική Αγωγή*. Αθήνα: Νεφέλη
- Daucher, H & R. Seitz (2003). *Διδακτική των Εικαστικών Τεχνών: Σύγχρονες κατευθύνσεις για το μάθημα, Δημοτικό-Γυμνάσιο-Λύκειο, πρώτο έως δέκατο έτος*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Erstein A. & Ε Τρίμημη (2005). *Εικαστικές τέχνες και μικρά παιδιά-Ενισχύοντας τους μικρούς καλλιτέχνες*. Αθήνα: Τυπωθήτω
- Malchiodi C. (2009). *Κατανοώντας την ζωγραφική των παιδιών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Rubin, J. A. (2010). *Θεραπεύοντας τα Παιδιά μέσα από την Τέχνη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Schirrmacher, R. (1998). *Τέχνη και δημιουργική ανάπτυξη των παιδιών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Σάλλα-Δοκουμετζίδη, Τ. (1996). *Δημιουργική Φαντασία και Παιδική Τέχνη*. Αθήνα: Εξάντας
- Σάλλα-Δοκουμετζίδη, Τ. (2008). *Καλλιτεχνική Παιδεία και Παιδαγωγικά Συστήματα: ιστορία της εικαστικής παιδείας στα εκπαιδευτικά συστήματα*. Αθήνα: Νήσος
- Σταματοπούλου, Δ. (1998). *Αισθητική Καλλιέργεια και Μορφές Έκφρασης των Νηπίων*. Αθήνα: Καστανιώτης
- Τόμας, Γ. & Α. Σιλκ (2000). *Η Ψυχολογία του Παιδικού Σχεδίου*. Αθήνα: Καστανιώτης
- Χαλικιά, Α. (2007). *Ένα απίθανο βιβλίο σύγχρονης ελληνικής τέχνης για παιδιά*. Αθήνα: Καλειδοσκόπιο

Βιβλία τέχνης για παιδιά, πρόσφορα για διαθεματικές προσεγγίσεις (ενδεικτικά)

- Baumbusch, B. (2001). *Φαγητό για τα μάτια. Τέχνη για παιδιά*. Αθήνα: Νήσος
- Baumbusch, B. (2001). *Παρατηρώντας τα ζώα. Τέχνη για παιδιά*. Αθήνα: Νήσος
- Baumbusch, B. (2001). *Θάλασσες. Τέχνη για παιδιά*. Αθήνα: Νήσος
- Baumbusch, B. (2001). *Ένα πρόσωπο με πολλά πρόσωπα. Τέχνη για παιδιά*. Αθήνα: Νήσος
- Δενδρινού, Φ. (2007). *Το θαλάσσιο τσίρκο του Χουάν Μιρό. Η τέχνη σαν παραμύθι*. Αθήνα: Λιβάνης
- Δενδρινού, Φ. (2007). *Ο κηπουρός της φύσης-Οι Ναΐφ ζωγράφοι. Η τέχνη σαν παραμύθι*. Αθήνα: Λιβάνης
- Δενδρινού, Φ. (2007). *Το νυσταγμένο φεγγάρι του Πάουλ Κλέε. Η τέχνη σαν παραμύθι*. Αθήνα: Λιβάνης
- Δενδρινού, Φ. (2007). *Μαρκ Σαγκάλ-Ο ακροβάτης του ονείρου. Η τέχνη σαν παραμύθι*. Αθήνα: Λιβάνης
- Δεστούνη-Γιαννουλάτου, Μ.-Χ., & Ν. Ψαρράκη-Μπελεσιώτη (2003). *Γκίκας*. Αθήνα: Μουσείο Μπενάκη
- Ross, T. (1995). *Τοπία. Από έργα τέχνης*. Αθήνα: Ερευνητές
- Σωνιέ, Μ. & Χ. Χατζηνικολάου (2004). *Εικόνες «γραμμένες» με χρώματα. Γιώργος Μαυροϊδης*. Αθήνα: Μουσείο Μπενάκη
- Φωτοπούλου-Πρίγκηπα, Α. (2007) *Στον κήπο με τ' αγάλματα...* Αθήνα: Μουσείο Μπενάκη
- Χατζηνικολάου, Χ. (2006). *Νίκος Εγγονόπουλος. «Μ' ένα σκοπό του ταξιδιού: προς τ' άστρα»*. Αθήνα: Μουσείο Μπενάκη

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Arnheim, R. (1989). *Thoughts on Art Education*, N. York: The Getty Center for Education in the Arts

Ceppi, G. & M. Zini (Eds). (1998). *Children, spaces, relations: Metaproject for an environment for young children*. Reggio Emilia, Italy: Reggio Children
Cox, S., Herne, S. & R. Watts (Eds). (2009). *Readings in Primary Art Education*. UK: Intellect Books
Lowenfeld, V. W. (1982). *Britain Creative and Mental Growth*. UK: Macmillan
Porcher, L. (1973). *L'education esthétique, luxe ou nécessité?* Paris: A. Colin
Souriau E. & A. Souriau (1990). *Vocabulaire d'esthétique*. Paris: P.U.F.
Wilson, M. & B. Wilson (2009). *Teaching Children to Draw*. UK: Davis Publications

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

Αναζήτηση

<http://www.pi-schools.gr/lessons/aesthetics/eikastika>

<http://www.library.asfa.gr/askt>

<http://www.art-teachers.com>

<http://www.e-paideia.net>

Πολιτιστικά - Εκπαιδευτικά προγράμματα και επισκέψεις

http://www.e-yliko.gr/htmls/aisth_agogh/episk.aspx

Ηλεκτρονικές διευθύνσεις μουσείων

(με ενδιαφέροντα εκπαιδευτικά προγράμματα ή μεγάλα αρχεία με έργα τέχνης. Ενδεικτικά)

Tate Learn On Line

<http://www.tate.org.uk/learnonline>

Συλλογή της Tate Gallery

<http://www.tate.org.uk/collection>

<http://www.tate.org.uk/servlet/QuickSearch> (με το όνομα του καλλιτέχνη)

<http://www.tate.org.uk/servlet/SubjectSearch> (κατά θέμα)

Ίδρυμα Guggenheim

<http://www.guggenheim.org>

Μουσείο Λούβρου

<http://www.louvre.fr/llv/commun/home>

<http://www.ibiblio.org/louvre>

Εικονικό Μουσείο

Εθνικό Μουσείο σύγχρονης Τέχνης (Beaubourg -Centre Georges Pompidou)

Για παιδιά

http://www.junior.centrepompidou.fr/waouh_loader2.php?lg=fr

Μουσείο Orsay

<http://www.musee-orsay.fr/en/collections/index-of-works/home.html>

Μ.ο.Μ.Α.

<http://www.moma.org/explore/collection>

Εικονικό Μουσείο Τεχνών

<http://www.diarioelpais.com/muva2>

Μουσείο Πράδο

<http://museoprado.mcu.es>

Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

<http://www.emst.gr/GR/education/Pages/default.aspx>

Εθνική Πινακοθήκη

<http://www.nationalgallery.gr>

Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

<http://www.mmca.org.gr/mmst/el/education.htm?m=1>

και για εικονική περιήγηση

http://www.mmca.org.gr/museumst/ie2/virtual_museum.php

Μουσείο Νεοελληνικής Τέχνης Δήμου Ροδίων

<http://www.mgamuseum.gr/syloges.php>

Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων Ιστορικού Κέντρου Αθηνών

<http://www.athensmuseums.net>

Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας Μέγαρο Εϋνάρδου

Τα πλήρη έντυπα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων

<http://www.miet.gr/web/gr/events/programs/programs.asp?categoryid=7&p=12>

Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας ΥΠ.ΠΟ.Τ:

Εκπαιδευτικό υλικό – υλικό του προγράμματος Μελίνα αρχαιογνωστικού περιεχομένου. Κατάλογος δανειστικών φακέλων. Δραστηριότητες: http://www.yppo.gr/1/g1541.jsp?obj_id=2588

Π.χ. στο http://www.yppo.gr/5/g5171.jsp?obj_id=7510 το «Άνθρωποι, λιοντάρια και χρυσός», στο http://www.yppo.gr/5/g5171.jsp?obj_id=7530 το «Φύση, Θάλασσα και Ζωή» (Ακρωτήριο Θήρας)

Η ζωφόρος του Παρθενώνα και, με αφορμή τη θεματολογία των αναγλύφων της, παιχνίδια

<http://www.parthenonfrieze.gr/#/home>

Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως (Κατάλογος δανειστικού υλικού και εκπαιδευτικό υλικό σε ηλεκτρονική μορφή)

<http://www.ysma.gr/ysma/Default.aspx?id=36&AspxAutoDetectCookieSupport=1#1>

Μουσείο Μπενάκη

<http://www.benaki.gr/index.asp?lang=gr&id=10101>

και στην συνέχεια για πρόσβαση στις συλλογές:

Online Αναζήτηση στις Συλλογές μέσω Διαχειριστικού Συστήματος

Παίξε με μια ζωγραφιά στην οθόνη σου

<http://www.benaki.gr/index.asp?lang=gr&id=30401>

Ψηφιακό Αρχείο της ΕΡΤ

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/index.aspx>

(Ταινιοθήκη τηλεόρασης. Φωτογραφικό αρχείο)

B. Θεατρική Αγωγή

- Αλκηστις (2000). *Η δραματική τέχνη στην εκπαίδευση*. Αθήνα:Ελληνικά Γράμματα.
- Αλκηστις (1989). *Το βιβλίο της δραματοποίησης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Bergeret, L. (1988) *Ψυχοκινητικά παιχνίδια για παιδιά από 2 ως 6 χρόνων*. Αθήνα: Δίπτυχο.
- Beauchamp, H. (1998). *Το παιδί και το δραματικό παιχνίδι. Εξοικείωση με το θέατρο*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Chauveld, M. V. (1998). *Δραστηριότητες – διερευνήσεις – ανακαλύψεις για παιδιά του νηπιαγωγείου και του δημοτικού* (μετάφρ. Ν. Δαπόντες). Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Γκόβας, Ν. (επιμ.) (1999). *Τεχνικές θεάτρου και το διαπολιτισμικό σχολικό περιβάλλον* (υλικό σεμιναρίου) ΔΔΕ Αν. Αττικής.
- Γκόβας, Ν. (2003). *Για ένα δημιουργικό, νεανικό θέατρο: ασκήσεις, παιχνίδια, τεχνικές*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Γκόβας, Ν. (επιμ.) (2001). *Το θέατρο στην εκπαίδευση: μορφή τέχνης και εργαλείο μάθησης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Γκόβας, Ν. (επιμ.) (2003). *Το θέατρο στην εκπαίδευση: Χτίζοντας Γέφυρες*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Γκόβας, Ν. (επιμ.) (2004). *Το θέατρο στην εκπαίδευση: Δημιουργικότητα και Μεταμορφώσεις*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Γραμματάς, Θ. (1998). *Θέατρο και Παιδεία*, Αθήνα: Τελέθριον.
- Γραμματάς, Θ. (1999). *Διδακτική του θεάτρου*, Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Γραμματάς, Θ. (1999). *Fantasyland, Θέατρο για παιδικό και νεανικό κοινό*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Γραμματάς, Θ. (2004). *Το θέατρο στο σχολείο. Μέθοδοι διδασκαλίας και εφαρμογής*, Αθήνα: Ατραπός.
- Γραμματάς, Θ. & Τ. Τζαμαργιάς (2004). *Πολιτιστικές Εκδηλώσεις στο Σχολείο. Πρωτοβάθμια – Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*, Αθήνα: Ατραπός
- Δαράκη, Π. (1986). *Ομαδικά παιχνίδια των παιδιών μας*. Αθήνα: Gutenberg,
- Καλογεροπούλου, Ξ. (επιμ.) (1991). *Θέατρο για παιδιά. Ένας πρακτικός οδηγός*, Αθήνα: Ελληνικό Κέντρο θεάτρου για το παιδί και τα νιάτα
- Derleux, H. (1987). *Κούκλες και Μαριονέτες* (μετάφρ. Αγνή Στρομπούλη). Αθήνα: Gutenberg.
- Καμαρινού, Δ. (1998). *Βιωματική μάθηση στο σχολείο*. Κόρινθος: Αυτοέκδοση.
- Kempre, A. (2001). *Εκπαιδευτικό δράμα και Ειδικές ανάγκες*. Αθήνα: Πατάκης.
- Κουρετζής, Λ.& Αλκηστις (1993). *Θεατρική Αγωγή*. Βιβλίο για το δάσκαλο, Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.
- Κουρετζής, Λ. (1990). *Το θέατρο για παιδιά στην Ελλάδα*. Αθήνα: Καστανιώτης
- Κουρετζής, Λ. (1991). *Το θεατρικό παιχνίδι*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Κουρετζής, Λ. (2008). *Το Θεατρικό παιχνίδι και οι διαστάσεις του*. Αθήνα: Ταξιδευτής.
- Λιγνάδης, Τ. (1985). *Γνωριμία με το θέατρο*. Αθήνα: Διάγραμμα.
- Μουδατσάκης, Τ. (1994). *Η θεωρία του δράματος στη σχολική πράξη. Το θεατρικό παιχνίδι. Η δραματοποίηση*. Αθήνα: Καρδαμίτσας.
- Μουδατσάκης, Τ. (2000). *Η ορθοφωνία στο θέατρο και στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Εξάντας.
- Μουδατσάκης, Τ. (2006). *Το θέατρο ως πρακτική τέχνη στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Εξάντας.
- Muller, W. (1986). *Παντομίμα* (μετάφρ. Γ. Κώνστας). Αθήνα: Κάλβος.
- Παρούση, Α. (1995). *Κούκλες κουκλοθεάτρου*. Αθήνα: Δελφίνι.
- Σέξτου, Π. (1998). *Δραματοποίηση. Το βιβλίο του παιδαγωγού-εμπυχωτή*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Σέργη, Λ. (1987). *Δραματική έκφραση και αγωγή του παιδιού*. Αθήνα: Gutenberg.
- Wooland, B. (1999). *Η διδασκαλία του δράματος στο δημοτικό σχολείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ξενογλωσση βιβλιογραφία

Theatre/Educational Drama and its Teaching

- Baldwin, P., Fleming, K. (2002). *Teaching literacy through drama*. London: Routledge.
- Baldwin, P., Hendy, L. (1994). *The Drama Box: an active approach to learning*, London: Collins.
- Barret, G. (1992). *Pédagogie de l'expression dramatique*. Montreal : Ed. Recherche en Expression.
- Bertin, B., Giros, P. (1997). *L'enfant spectateur, Théâtre et classes pilotes*. Centre Regional de Documentation Pédagogique, Académie de Creteil.
- Bolton, G. (1980). *Towards a theory of drama in education*. London: Longman
- Bolton, G. (1984). *Drama as Education*. London: Longman.
- Bolton, G. (1992). *New Perspectives on Classroom Drama*, London: Simon & Schuster,
- Bolton, G. (1986). *Selected Writings* (edited by D. Davis & Lawrence C.). London: Longman.
- Chaplin, A. (2001). *Ideas for Drama: KS1*, Scholastic Publications Ltd.
- Clipson- Boyles, S.(1998). *Drama in primary English teaching*. London: David Fulton.
- Daste, G. & Y. Jenger (1975). *L'enfant le théâtre, l'école*. Paris: Bordas.
- Dumont, B. (1974). *L'expression corporelle à l'école*. Paris: Vrain
- Fleming, M. (2001). *Teaching Drama in primary and secondary schools: an integrated approach*. London: David Fulton.
- Fleming, M. (1997). *The Art of Drama Teaching*. London: David Fulton.
- Fredman, R., Reade, I. (1996). *Essential guide to Making Theatre*. London: Hodder & Stoughton.
- Frost, A., Yarrow, R., (1990). *Improvisation in Drama*. London: Macmillan.
- Fulford, J., Hutchings, M., Ross, A., Schmitz, H. (1990). *Bright Ideas: Drama*, Scholastic Publications Ltd.
- Gooch, S. (1984). *All Together Now; An Alternative View of Theatre and Community*, London: Methuen.
- Heathcote, D., Bolton, G. (1999). *So you want to use role-play?* London: Trentham Books.
- Hornbrook, D. (1998). *Education and dramatic art* (2nd edit). London: Routledge.
- Hornbrook, D. (1991). *Education and Dramatic Art*. Oxford: Blackwell Education.
- Hornbrook, D. (1991). *Education in Drama: Casting the Dramatic Curriculum*, London: Falmer Press.
- Jackson, T. (1993). *Learning through theatre: new perspectives on theatre in education*. London: Routledge
- Jackson, T. (edit.) (1980). *Learning Through Theatre: Essays and casebooks on Theatre-In-Education*. Manchester: Manchester University Press.
- Kempe, A., Ashwell, M. (2000). *Progression in secondary drama*. London: Heinemann.
- Kempe, A., Nicholson, H. (2001). *Learning to teach drama 11-18*. London: Continuum.
- Kempe, A. (1997). *The GCSE Drama course book*. London: Stanley Thornes.
- Kershaw, B. (1992). *The politics of Performance: Radical Theatre as Cultural Intervention*, London: Routledge.
- Kitson, N. (1997). *Drama 7-11: developing primary teaching skills*. London: Routledge,
- Kyriakou, C. (1995). *Effective Teaching in Schools*. London: Stanley Thornes, Ltd.
- O'Toole, J. (1974). *Theatre in Education*. London: Holdder and Stoughton.

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

Ηλεκτρονική Αναζήτηση

Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση

<http://www.TheatroEdu.gr>

Ψηφιακό Αρχείο της ΕΡΤ

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/index.aspx>

(Ταινιοθήκη τηλεόρασης. Φωτογραφικό αρχείο)

Γ. Μουσική

1. Σχολικά Βιβλία Μουσικής Γενικής Εκπαίδευσης

1.1. Α' Τάξη

Αργυρίου, Μ. - Τσιούτσια Λουλάκη, Ε. - Μαγαλιού, Μ. (χ.χ.). *Μουσική Α' Δημοτικού. Τετράδιο Εργασιών*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: <http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/mousiki_a/ergas_1_60.pdf>.

Αργυρίου, Μ. - Τσιούτσια Λουλάκη, Ε. - Μαγαλιού, Μ. (χ.χ.). *Μουσική Α' Δημοτικού. Βιβλίο Μαθητή*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.

Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: <http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/mousiki_a/math_1_60.pdf>.

Αργυρίου, Μ. - Τσιούτσια Λουλάκη, Ε. - Μαγαλιού, Μ. (χ.χ.). *Μουσική Α' και Β' Δημοτικού*. Βιβλίο Εκπαιδευτικού. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: <http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/mousiki_b/dask_1_156.pdf> (κοινό με την Β' τάξη).

1.2. Β' Τάξη

Αργυρίου, Μ. - Τσιούτσια Λουλάκη, Ε. - Μαγαλιού, Μ. (χ.χ.). *Μουσική Β' Δημοτικού*. Τετράδιο Εργασιών. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: <http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/mousiki_b/ergas_1_60.pdf>

Αργυρίου, Μ. - Τσιούτσια Λουλάκη, Ε. - Μαγαλιού, Μ. (χ.χ.). *Μουσική Β' Δημοτικού*. Βιβλίο Μαθητή. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: <http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/mousiki_b/math_1_60.pdf>.

Αργυρίου, Μ. - Τσιούτσια Λουλάκη, Ε. - Μαγαλιού, Μ. (χ.χ.). *Μουσική Α' και Β' Δημοτικού*. Βιβλίο Εκπαιδευτικού. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: <http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/mousiki_b/dask_1_156.pdf> (κοινό με την Α' τάξη).

1.3. Γ-Δ' Τάξη

Μπογδάνη Σογιούλ, Δ. - Σαλκιτζόγλου, Δ. Καφημάνη, Μ. (χ.χ.) *Μουσική Γ' και Δ' Δημοτικού. Βιβλίο Εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο <<http://pi-schools.sch.gr/dimotiko/>>

Αναλυτικά τα αρχεία:

Εξώφυλλο: <http://pi-schools.sch.gr/dimotiko/music_c_d/dask/exofilo.pdf>

Σελίδες 1-104: <http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_c_d/dask/s_1_104.pdf>

Μπογδάνη Σογιούλ, Δ. - Σαλκιτζόγλου, Δ. Καφημάνη, Μ. (χ.χ.) *Μουσική Γ' και Δ' Δημοτικού. Τετράδιο Εργασιών*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο <<http://pi-schools.sch.gr/dimotiko/>>

Αναλυτικά τα αρχεία:

Εξώφυλλο: <http://pi-schools.sch.gr/dimotiko/music_c_d/erg/exof.pdf>

Σελίδες 1-20: <http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_c_d/erg/s_1_20.pdf>

Σελίδες 21-40: <http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_c_d/erg/s_21_40.pdf>

Σελίδες 41-56: <http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_c_d/erg/s_41_56.pdf>

Μπογδάνη Σογιούλ, Δ. - Σαλκιτζόγλου, Δ. Καφημάνη, Μ. (χ.χ.) *Μουσική Γ' και Δ' Δημοτικού. Βιβλίο Μαθητή*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: <<http://pi-schools.sch.gr/dimotiko/>>

Αναλυτικά τα αρχεία:

Εξώφυλλο: <http://pi-schools.sch.gr/dimotiko/music_c_d/math/exof.pdf>

Σελίδες 1-15: <http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_c_d/math/s_1_15.pdf>

Σελίδες 16-30: <http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_c_d/math/s_16_30.pdf>

Σελίδες 31-45: <http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_c_d/math/s_31_45.pdf>

Σελίδες 46-60: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_c_d/math/s_46_60.pdf >
Σελίδες 61-75: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_c_d/math/s_61_75.pdf >
Σελίδες 76-88: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_c_d/math/s_76_88.pdf >

1.4. Ε' Τάξη

Αποστολίδου, Κ. - Ζεπάτου, Χ. (χ.χ.) *Μουσική. Ε' Δημοτικού. Βιβλίο Εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_e/dask/dask_1_98.pdf >

Αποστολίδου, Κ. - Ζεπάτου, Χ. (χ.χ.) *Μουσική. Ε' Δημοτικού. Τετράδιο Εργασιών*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.

Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: < <http://pi-schools.sch.gr/dimotiko/> >

Αναλυτικά τα αρχεία:

Σελίδες 1-18: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_e/erg/erg_1_18.pdf >

Σελίδες 19-33: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_e/erg/erg_19_33.pdf >

Σελίδες 34-50: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_e/erg/erg_34_50.pdf >

Αποστολίδου, Κ. - Ζεπάτου, Χ. (χ.χ.) *Μουσική. Ε' Δημοτικού*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: < <http://pi-schools.sch.gr/dimotiko/> >

Αναλυτικά τα αρχεία:

Σελίδες: 1-18: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_e/math/math_1_18.pdf >

Σελίδες 19-38: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_e/math/math_19_38.pdf >

Σελίδες 39-72: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_e/math/math_39_72.pdf >

1.5. ΣΤ' Τάξη

Θεοδωρακοπούλου, Μ. - Παπαντώνης, Γ. – Παρασκευοπούλου, Χ. - Α. – Σπετσιώτης, Ι. (χ.χ.) *Μουσική ΣΤ' Δημοτικού. Βιβλίο Εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.

Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_st/kath/kath.pdf >

Θεοδωρακοπούλου, Μ. - Παπαντώνης, Γ. – Παρασκευοπούλου, Χ. - Α. – Σπετσιώτης, Ι. (χ.χ.) *Μουσική ΣΤ' Δημοτικού. Τετράδιο Εργασιών*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.

Διαθέσιμο διαδικτυακά στο < <http://pi-schools.sch.gr/gymnasio/> >

Αναλυτικά τα αρχεία:

Σελίδες 1-4: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_st/ergasion/musiki01s04.pdf >

Σελίδες 5-30: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_st/ergasion/musiki05s30_new.pdf >

Σελίδες 31-40: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_st/ergasion/musiki31s40_new.pdf >

Σελίδες 41-56: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_st/ergasion/musiki41s56_new.pdf >

Θεοδωρακοπούλου, Μ. - Παπαντώνης, Γ. – Παρασκευοπούλου, Χ. - Α. – Σπετσιώτης, Ι. (χ.χ.) *Μουσική ΣΤ' Δημοτικού. Βιβλίο Μαθητή*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.

Διαθέσιμο διαδικτυακά στο < <http://pi-schools.sch.gr/gymnasio/> >

Αναλυτικά τα αρχεία:

Σελίδες 1-15: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_st/math/Math_1_15.pdf >

Σελίδες 16-30: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_st/math/Math_16_30.pdf >

Σελίδες 31-40: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_st/math/Math_31_40.pdf >

Σελίδες 51-65: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_st/math/Math_41_50.pdf >

Σελίδες: 51-65: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_st/math/Math_51_65.pdf >

Σελίδες 66-80: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/music_st/math/Math_66_80.pdf >

1.6. Ανθολόγια

Μόσχος, Κ. – Τουμπακάρη, Ν. Τόμπλερ, Μ. (χ.χ.). *Μουσικό Ανθολόγιο. Α'-ΣΤ' Δημοτικού. Βιβλίο Δασκάλου*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.

Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/mous_anth_a_st/dask/s_1_200.pdf >

1.7. Οδηγοί Πολιτιστικών Εκδηλώσεων

Μώρου, Α. – Μουγιακάκος, Π. (χ.χ.) *Σχολικές και Πολιτιστικές Εκδηλώσεις. Α - ΣΤ Δημοτικού. Βιβλίο Δασκάλου*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: < <http://pi-schools.sch.gr/dimotiko/> >

Αναλυτικά τα αρχεία

Σελίδες 1-122: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/pol_ekdiloseis/sel_1_122.pdf >

Σελίδες 123-182: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/pol_ekdiloseis/sel_123_182.pdf >

Σελίδες 183-244: < http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/pol_ekdiloseis/sel_183_244.pdf >

Βαλκάνος, Ν. - Βοζίκας, Γ. - Κουτσόγερας, Δ. (χ.χ.). *Οδηγός Πολιτιστικών Εκδηλώσεων. Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου. Βιβλίο Εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο < <http://www.pi-schools.gr/books/gymnasio/> >

Αναλυτικά τα αρχεία:

Εξώφυλλο: < <http://www.pi-schools.gr/books/gymnasio/politistika/cover.pdf> >

Σελίδες 1-222: < <http://www.pi-schools.gr/books/gymnasio/politistika/1-222.pdf> >

Σελίδες 223-348: < <http://www.pi-schools.gr/books/gymnasio/politistika/223-348.pdf> >

1.8 Αναλυτικό Πρόγραμμα

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2003). Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο < <http://www.pi-schools.gr/programs/depps/> >

Επιλογές από τα αναλυτικά αρχεία

Γενικό Μέρος, σ.σ. 2-13: < http://www.pi-schools.gr/download/programs/depps/1Geniko_Meros.pdf

Δ.Ε.Π.Π.Σ. Μουσικής σ.σ. 337-353: < http://www.pi-schools.gr/download/programs/depps/13deppsaps_Mousikis.pdf >

Προγράμματα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Ευέλικτης Ζώνης

σ.σ. 616 - 623 < http://www.pi-schools.gr/download/programs/depps/28depps_EveliktiZoni.zip >

Ενδεικτική Βιβλιογραφία σ.σ. 685-691. < <http://www.pi-schools.gr/download/programs/depps/34Bibliografia.pdf> >

2. Οπτικοακουστικά Μέσα Γενικής Παιδείας

2.1. CD-ROM

Αναστασιάδη, Ε. κ.α. (χ.χ.) *Εμμέλεια. Εκπαιδευτικό Λογισμικό (CD-ROM) Μουσική Α΄-ΣΤ΄ Δημοτικού*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο < http://www.pi-schools.gr/software/dimotiko/mousiki_a_st_dim.zip >

2.2. Ταινίες

Βώρος, Κ. - Τσιρίδης, Π. (2002). *Παιχνίδια με τους ήχους - Τονικό Ύψος*. Αθήνα: Διεύθυνση Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης ΥΠΕΠΘ. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο < http://www.edutv.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=245&Itemid=75 >

Βώρος, Κ. - Τσιρίδης, Π. (2002). *Παιχνίδια με τους ήχους - Διάρκεια*. Αθήνα: Διεύθυνση Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης ΥΠΕΠΘ.

Διαθέσιμο διαδικτυακά στο http://www.edutv.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=242&Itemid=75 >.

Βώρος, Κ. - Τσιρίδης, Π. (2002). *Παιχνίδια με τους ήχους - Ένταση*. Αθήνα: Διεύθυνση Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης ΥΠΕΠΘ.

Διαθέσιμο διαδικτυακά στο <http://www.edutv.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=241&Itemid=75 >.

Βώρος, Κ. - Τσιρίδης, Π. (2002). *Παιχνίδια με τους ήχους - Ηχώχρωμα*. Αθήνα: Διεύθυνση Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης ΥΠΕΠΘ.

Διαθέσιμο διαδικτυακά στο <http://www.edutv.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=240&Itemid=75 >.

3. Διαδικτυακή Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία ανοικτής πρόσβασης

Αλαχιώτης, Ν. (χ.χ.) *Ευέλικτη Ζώνη*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
Διαθέσιμο διαδικτυακά στο < <http://www.pi-schools.gr/programs/EuZin/> >.

Αλαχιώτης, Σ. (επ.) (2001). *Οδηγός για την Εφαρμογή της Ευέλικτης Ζώνης*. Βιβλίο για το Δάσκαλο. Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: < http://www.pi-schools.gr/download/programs/EuZin/books/odigos_eveliktis_daskalos.pdf >.

Αλαχιώτης, Σ. (επ.) (2001). *Βλέπω τον σημερινό κόσμο. Δημιουργικές - Διαθεματικές δραστηριότητες για την ευέλικτη ζώνη του δημοτικού σχολείου*. Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: < http://www.pi-schools.gr/download/programs/EuZin/books/biblio_poly_dhm.pdf >

Αλαχιώτης, Σ. (επ.) (2001). *Βλέπω το σημερινό κόσμο. «Πολυθεματικό» βιβλίο Δημοτικού Σχολείου για την Ευέλικτη Ζώνη*. Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: < http://www.pi-schools.gr/download/programs/EuZin/books/biblio_diath_dhm.pdf >

Αλαχιώτης, Σ. (επ.) (2001). *Οδηγός για την εφαρμογή της Ευέλικτης Ζώνης καινοτόμων δράσεων*. Βιβλίο για τον Καθηγητή. Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ. – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: < http://www.pi-schools.gr/download/programs/EuZin/books/odigos_eveliktis_kathigiti.pdf >

Αργυρίου, Μ. (επ.) (2009). *Μουσική Παιδαγωγική στον 21^ο αιώνα. Προκλήσεις, προβλήματα, προοπτικές. Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου. Τ. Α*. Αθήνα: Ένωση Εκπαιδευτικών Μουσικής Αγωγής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.
Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: < <http://primarymusic.primarymusic.gr/primarymusic/images/stories/TOMOS A EEMAPE 2007.pdf> >

Αργυρίου, Μ. (επ.) (2009). *Μουσική Παιδαγωγική στον 21^ο αιώνα. Προκλήσεις, προβλήματα, προοπτικές. Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου. Τ. Β*. Αθήνα: Ένωση Εκπαιδευτικών Μουσικής Αγωγής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.
Διαθέσιμο διαδικτυακά στο:
<<http://primarymusic.primarymusic.gr/primarymusic/images/stories/TOMOS B EEMAPE 2007.pdf> >

Αργυρίου, Μ. - Καμπύλης, Π. (επ.) (2009). *Η συμβολή του εκπαιδευτικού υλικού στη σχολική πράξη: θεωρία και εφαρμογή στη σχολική εκπαίδευση. Πρακτικά 3^{ου} συνεδρίου*. Αθήνα: Ένωση Εκπαιδευτικών Μουσικής Αγωγής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.
Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: http://primarymusic.primarymusic.gr/primarymusic/images/stories/EXO_LABEL_3osynedrio_EEMAPE.jpg >

Αργυρίου, Μ. - Καμπύλης, Π. (επ.) (2009). *Η συμβολή του εκπαιδευτικού υλικού στη σχολική πράξη: θεωρία και εφαρμογή στη σχολική εκπαίδευση. Περιλήψεις Πρακτικών 3^{ου} συνεδρίου*. Αθήνα: Ένωση Εκπαιδευτικών Μουσικής Αγωγής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.
Διαθέσιμο διαδικτυακά στο:
<http://primarymusic.primarymusic.gr/primarymusic/images/stories/Eggrafa/3rd_international_conference_abstracts_D%282%29_16.4.09.pdf >

Καψάλης, Δ., Γ. - Κατσίκης, Ν., Α. (επ.) (2007). *Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση και οι προκλήσεις της εποχής μας*. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Επιστημών Αγωγής. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: < <http://conf2007.edu.uoi.gr/> >

Μακρής, Γ. (2009). *Η αστική λαϊκή μουσική κουλτούρα και η συμβολή του μπουζουκιού και της κιθάρας σε αυτή. Εισηγήσεις σεμιναρίου*. Σκύρος: Λαογραφικό Μουσείο Μάνου και Αναστασίας Φαλιτάς.
Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: < <http://www.teipir.gr/pdf/rempetiko.pdf> >

Μόσχος, Κ. (επ.) (1994). *Ο ήχος της μουσικής: κατασκευές απλών μουσικών οργάνων*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ - Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ. <Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: <<http://www.iema.gr/data/EducationalProjects/Melina/KataskevesMO.pdf> >

Ναυρίδης, Κ.- Τσελέφης, Β. - Δούκας, Χ. - Μαρίνος-Κουρής, Δ. - Σιδέρη-Ζώνιου, Α. - Ματθαίου, Δ. - Τσατσάκου, Α. - Αναστασιάδης, Π. – Γκλάβας, Σ. - Γκιζελή, Β. (επ.). *Περιοδικό Μέντορας*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Διαθέσιμο διαδικτυακά στο < <http://www.pi-schools.gr/publications/mentor/> >.

Αναλυτικά τα αρχεία

Τόμος 01: < <http://www.pi-schools.gr/download/publications/mentor/Mentoras1.zip> >

Τόμος 02: < <http://www.pi-schools.gr/download/publications/mentor/Mentoras2.zip> >

Τόμος 03: < <http://www.pi-schools.gr/download/publications/mentor/Mentoras3.zip> >

Τόμος 04: < <http://www.pi-schools.gr/download/publications/mentor/Mentoras4.zip> >

Τόμος 05: < <http://www.pi-schools.gr/download/publications/mentor/Mentoras5.zip> >

Τόμος 06: < http://www.pi-schools.gr/download/publications/mentor/mentoras_6.zip >

Τόμος 07: < http://www.pi-schools.gr/download/publications/mentor/mentoras_7.zip >

Τόμος 08: < http://www.pi-schools.gr/download/publications/mentor/mentoras_8.zip >

Τόμος 09: < http://www.pi-schools.gr/download/publications/mentor/mentoras_9.zip >

Τόμος 10: < http://www.pi-schools.gr/download/publications/mentor/mentor_10.zip >

Τόμος 11: < http://www.pi-schools.gr/download/publications/mentor/mentor_11.zip >

Συλλογικό. (χ.χ.). *Η ευέλικτη ζώνη στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Αντιπροσωπευτικές εργασίες μαθητών, Σχολικό έτος 2003-2004*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: < http://www.pi-schools.gr/programs/EuZin/ergasies_03_04_dim.php >

Τράιου, Ε. (Επ.) (1998). *Ελληνικά Λαϊκά Μουσικά Όργανα*. Ένθετο Καθημερινή Επτά Ημέρες 18/1/1998. Αθήνα: Καθημερινή. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο <<http://www.kathimerini.gr/kath/7days/1998/01/18011998.pdf>>

Συλλογικό (επ.) *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Διαθέσιμο διαδικτυακά στο < <http://www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/> >.

Αναλυτικά τα αρχεία

Τεύχος 01, 1999: < <http://www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teychos1/> >

Τεύχος 04, 2001: < <http://www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teychos4/> >

Τεύχος 05, 2001: < <http://www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teychos5/> >

Τεύχος 06, 2002: < <http://www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teychos6/> >

Τεύχος 07, 2002: < http://www.pi-schools.gr/download/publications/epitheorisi/teychos7/epitheor_7.pdf >

Τεύχος 08, 2003: < <http://www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teychos8/> >

Τεύχος 09, 2004: < <http://www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teychos9/> >

Τεύχος 10, 2005: < <http://www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teychos10/> >

Τεύχος 11, 2006: < <http://www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teychos11/> >

Τεύχος 12, 2007: < <http://www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teychos12/> >

Τεύχος 13, 2007: < <http://www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teychos13/> >

Τεύχος 14, 2008: < <http://www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teychos14/> >

Τεύχος 15, 2009: < <http://www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teychos15/> >

Τσιριδής, Π. (2003). *Μουσική στο σχολείο*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ – Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Διαθέσιμο διαδικτυακά στο < <http://www.kleidiakaiantikleidia.net/book14/book14.pdf> >

Τσαφταρίδης, Ν. (1997). *Μουσική Κίνηση Λόγος*. Αθήνα: Νήσος.

Διαθέσιμο διαδικτυακά στο < http://www.nissos.gr/e-book/Tsaftaridis_Mousiki_Kinisi_Logos.pdf >.

Τσαφταρίδης, Ν. (2006). Κατασκευές Μουσικών Οργάνων και κατασκευές με απλά υλικά: Μια προσπάθεια θεωρητικής - παιδαγωγικής προσέγγισης. Βόλος: Επιστημονική Επιτροπή Συνεδριακού Θεσσαλίας ΕΙΠΕ. Ερευνητικό Ίδρυμα Πολιτισμού και Εκπαίδευσης. *Πρακτικά Συνεδρίου*. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: < <http://www.eipe.gr/praktika/praktika/5tsaftaridis.pdf> >

Τσαφταρίδης, Ν. (χ.χ.) *Πολιτισμός - Τέχνη. Θεωρητικό πλαίσιο και εκπόνηση δραστηριοτήτων*. Αθήνα: Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας.

Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: < http://images.protovoulia.org/ATT_1-2J2.pdf >

4. Διαδικτυακές Πηγές

ΙΕΜΑ (2006). Θησαυρός Ελληνικής Μουσικής. Αθήνα: ΙΕΜΑ. (Ηλεκτρονική βάση δεδομένων).

Διαθέσιμο στο < <https://www.iema.gr/login/?referrer=thesaurus&lang=el> >

Καραντζόλα, Ε. - Κολέζα, Ε. - Κάβουρας, Π. - Κουζέλης, Γ. - Καλκάνης, Γ. - Τσαφταρίδης, Ν. - Χατζηχρήστου, - Ζυγουρίτσας, Ν. (επ.) (χ.χ.)

e-βιβλιοθήκη Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας. Αθήνα: Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας.

Διαθέσιμο διαδικτυακά στο < <http://schoolnet.protonoulia.org/library/> >

Κοκκίδου, Μ. - Κουρκουρίκα, Μ. Κυριακίδου-Νεοφύτου, Γ. - Ευπατρίδου, Μ. (χ.χ.). *Εκπαιδευτικό Υλικό*. Θεσσαλονίκη: Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: http://www.eeme.gr/Ekraideutiko_Yliko.htm >.

Αναλυτικά τα αρχεία:

Μακάβριος Χορός: < http://www.eeme.gr/downloads/La_Dance_Macabre.pdf >

Τα έγχορδα μουσικά όργανα: < http://www.eeme.gr/downloads/Ta_egxorda_mousika.pdf >

Holding Out for a Hero: < <http://www.eeme.gr/downloads/HERO.pdf> >

Η Συμφωνία της Έκπληξης: < http://www.eeme.gr/downloads/H_Sumfonia_tis_ekpliksis.pdf >

Ήχος και Σημειογραφία: < http://www.eeme.gr/downloads/Neophytou_sxedio1.pdf >

Κατάλογος Βιβλιοθήκης «Λίλιαν Βουδούρη»: < http://www.eeme.gr/downloads/CHILDREN%27S_LIBRARIY.xls >

Σύλλογος Αποφοίτων Τμήματος Μουσικών Σπουδών Α.Π.Θ. (επ.) (χ.χ.) *Αναδημοσιεύσεις επιστημονικών περιοδικών και εισηγήσεων συνεδρίων*. Θεσσαλονίκη.

Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: < <http://www.musgradthes.gr/Arthra.htm> >

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Για την εισαγωγική φάση προβλέπονται 2 διοργανώσεις:

Χρόνος, τόπος

1^η Διοργάνωση: 16-17 Οκτωβρίου 2010

Πόλεις: Αθήνα – Πειραιάς - Λαμία – Πάτρα – Τρίπολη

2^η Διοργάνωση: 23-24 Οκτωβρίου 2010

Πόλεις: Θεσσαλονίκη – Λάρισα – Γιάννενα – Κοζάνη - Καβάλα – Αλεξανδρούπολη – Μυτιλήνη
– Ρόδος – Ηράκλειο

Χώροι υλοποίησης της επιμόρφωσης

Τα σεμινάρια θα πραγματοποιηθούν στα αντίστοιχα κατά περιοχή ΠΕΚ.

Τμήματα εκπαιδευομένων

Σε κάθε διοργάνωση οι συμμετέχοντες χωρίζονται σε τμήματα ειδικότητας (Θεατρολόγων, Μουσικών και Εικαστικών) μέχρι 30 ατόμων. Προβλέπεται να υπάρχουν τμήματα και των 3 ειδικοτήτων σε κάθε χώρο υλοποίησης του σεμιναρίου. Η δομή αυτή μπορεί να επιδέχεται ορισμένες διαφοροποιήσεις, σε συνάρτηση με τις ανάγκες κάθε περιφέρειας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΕ ΕΝΙΑΙΟ ΑΝΑΜΟΡΦΩΜΕΝΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Τα 800 δημοτικά σχολεία που θα εφαρμόσουν από τη φετινή σχολική χρονιά το Ενιαίο Αναμορφωμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα είναι «ορισμένα» ως ολοήμερα και έχουν υποχρεωτικά οργανικότητα 12/θεσίου.

Η ειδοποιός διαφορά τους από τα υπόλοιπα ολοήμερα είναι ότι διευρύνεται το υποχρεωτικό πρόγραμμα με κοινή λήξη ωραρίου για όλες τις τάξεις στις 14.00 μ.μ.

	Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο	Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο με ενιαίο αναμορφωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα
Πρωινή ζώνη	7:00 – 8:00	7:00 – 8:00
Υποχρεωτικό Πρόγραμμα	8:00 – 12.35 / 13.15 / 14.00 (ανάλογα με την τάξη)	8:00 – 14:00
Ολοήμερο	12:35 – 16:15	14:00 – 16:15
Απογευματινή Προαιρετική ζώνη	16:15 – 17:00	16:15 – 17:00

Η ανακατανομή κάποιων ωρών και η επιπλέον παραμονή των μαθητών έως τις 14.00 μ.μ. συνεπάγεται:

(α) την ένταξη νέων γνωστικών αντικειμένων – δραστηριοτήτων, κυρίως στις μικρές τάξεις (Θεατρική αγωγή, Φιλαναγνωσία, 2^η γλώσσα από την Α΄ τάξη, Νέες Τεχνολογίες, παραδοσιακοί χοροί).

(β) την ενίσχυση της διδασκαλίας του Γλωσσικού μαθήματος, των Μαθηματικών, των Αγγλικών, της Φυσικής Αγωγής και της Μουσικής, κυρίως στις μικρές τάξεις.

Ειδικότερα για την Αισθητική Αγωγή:

(α) εισάγεται στο υποχρεωτικό πρόγραμμα η Θεατρική Αγωγή (1 ώρα για κάθε τάξη)

(β) αυξάνεται κατά 1 ώρα η Μουσική στις δύο πρώτες τάξεις (Α΄ και Β΄).

Επίσης, η διδασκαλία και των 3 μαθημάτων της Αισθητικής Αγωγής θα γίνεται από εκπαιδευτικούς της αντίστοιχης ειδικότητας.

Οι ώρες που αναλογούν στα μαθήματα Αισθητικής Αγωγής έχουν ως εξής:

	Μουσική	Εικαστικά	Θεατρική Αγωγή
Υποχρεωτικό Πρόγραμμα	8 ώρες	8 ώρες	6 ώρες
Επιλογή Ολοήμερο	1-5 ώρες (τμήμα) 1-5 ώρες (πολιτιστικοί όμιλοι)	1-5 ώρες (τμήμα)	1-5 ώρες (τμήμα) 1-5 ώρες (πολιτιστικοί όμιλοι)
Ευέλικτη ζώνη •	Ώρες της ευέλικτης ζώνης μπορούν να αναλαμβάνουν και εκπαιδευτικοί ειδικοτήτων. (3+3+3+3+1+1 = 14 διδακτικές ώρες)		
Απογευματινή Προαιρετική ζώνη	Πρόγραμμα ανάλογο με του Ολοήμερου (1X5 = 5 διδακτικές ώρες)		

Κατανομή ωρών Αισθητικής Αγωγής ανά τάξη

ΤΑΞΕΙΣ	Α΄ και Β΄	Γ΄, Δ΄, Ε΄ και ΣΤ΄
ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	(5)	(3)
Εικαστικά	2	1
Μουσική	2	1
Θεατρική Αγωγή	1	1

• Η Ευέλικτη Ζώνη, θεσμός που λειτούργησε πιλοτικά σε 185 δημοτικά σχολεία και νηπιαγωγεία κατά το σχολικό έτος 2001-2002 και επεκτάθηκε από το 2005 υποχρεωτικά στο σύνολο των σχολείων, έχει στόχο «την ανάπτυξη της πρωτοβουλιακής δράσης μαθητών και εκπαιδευτικών μέσα από μεθοδολογίες ολιστικής και διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης και την υλοποίηση δραστηριοτήτων και σχεδίων εργασίας». (Έκθεση αποτελεσμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2002). Σκοπός της είναι να «ενισχυθεί» τα ενδιαφέροντα των μαθητών και το κοινωνικό γίνεσθαι με τη σχολική γνώση (Οδηγός για την εφαρμογή της ευέλικτης ζώνης και της ζώνης καινοτόμων δράσεων. Βιβλίο για το δάσκαλο, 2001). Πρόκειται για μια ζώνη 1 - 3 ωρών εβδομαδιαία, ανάλογα με την τάξη, κατά την οποία τα παιδιά ασχολούνται διερευνητικά με θέμα που τα ίδια έχουν επιλέξει, και το προσεγγίζουν από όσο το δυνατό περισσότερες πλευρές του, με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού (μέθοδος project).¹ Επίσης, αναλυτικότερα για τα Ωρολόγια Προγράμματα και τα Διδακτικά Αντικείμενα κάθε ζώνης στον Ιστότοπο του προγράμματος www.oeprek.org.

¹ Βλ. σχετικά <http://www.pi-schools.gr/programs/EuZin/> και τον: Οδηγό για την εφαρμογή της ευέλικτης ζώνης και της ζώνης καινοτόμων δράσεων. Βιβλίο για το δάσκαλο (2001). Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ-Π.Ι.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΣΧΕΔΙΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΜΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

α/α	Τίτλος Μαθήματος	
στόχοι	Ειδικοί στόχοι για τη συγκεκριμένη θεματική ενότητα στη βάση της οποίας συντάσσεται το σχέδιο μαθήματος	
υλικά - μέσα	Απαιτούμενα υλικά (π.χ. χαρτόνια, μαρκαδόροι, κλπ) και μέσα (π.χ. laptop, projector). Εναλλακτικές λύσεις – λύσεις ανάγκης (π.χ. διακοπή ρεύματος, αστοχία υλικών)	Φύλλα ¹ εργασίας
πορεία διδασκαλίας	<p>Συνοπτική καταγραφή του βηματισμού της διδασκαλίας (προετοιμασία, αφόρμηση, δραστηριότητες, ανακεφαλαίωση) με αναφορές για</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ τη διαμόρφωση της τάξης (διάταξη θρανίων) ➤ τον τρόπο εργασίας (κατά ομάδες, ζεύγη, σε κύκλο, κλπ) ➤ την εκτιμώμενη διάρκεια κάθε δραστηριότητας ➤ τις προς ανάθεση εργασίες στους μαθητές ➤ τυχόν λεπτομέρειες για την οργάνωση της ροής του μαθήματος που πρέπει να διευκρινιστούν ειδικά για τη συγκεκριμένη ενότητα. 	
δραστηριότητες επέκτασης	Πιθανές παραλλαγές ή επεκτάσεις του διδακτικού σεναρίου. Διαφοροποίηση του αρχικού πλάνου ή/και εναλλακτικές λύσεις (π.χ. ενδιαφέρον της ομάδας για συγκεκριμένο θέμα ή αφορμή από συγκεκριμένο γεγονός)	
αξιολόγηση	Προβλεπόμενες διαδικασίες αξιολόγησης (π.χ. ερωτηματολόγια, παρατήρηση, παιχνίδι ρόλων, κ.λπ)	
αναστοχασμός	Συμπληρώνεται μετά την ολοκλήρωση	

¹ Το πεδίο χρησιμοποιείται εφ' όσον στο διδακτικό υλικό περιλαμβάνονται φύλλα εργασίας.

ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

α/α	Τίτλος Μαθήματος.....	
στόχοι		
υλικά - μέσα		Φύλλα εργασίας
πορεία διδασκαλίας		
δραστηριότητες επέκτασης		
αξιολόγηση		
αναστοχασμός		